

УДК 343.14

DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2023.2.25>

Ірина Олександрівна Тесленко,

*Харківський національний університет
внутрішніх справ (аспірантка);*

 <https://orcid.org/0009-0007-2622-0289>,
e-mail: iteslenko@ukr.net;

Олександра Олександрівна Кочура,

*кандидат юридичних наук, доцент,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
кафедра кримінального процесу, криміналістики та експертології;*

 <http://orcid.org/0000-0003-0638-2911>,
e-mail: zueva3333@ukr.net

**ПРО ОКРЕМІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ДОКАЗИ»
ТА ЇХ ВЛАСТИВОСТЕЙ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ
В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Досліджено положення чинного кримінального процесуального законодавства України, Європейської конвенції з прав людини (1950), рішень Європейського суду з прав людини, Римського статуту Міжнародного кримінального суду з питань визначення й уточнення поняття «докази», їх властивостей, процесуального механізму їх отримання та оцінки в умовах воєнного стану. Зазначено про необхідність відходу від формальної процедурної позиції, закріпленої в нормах Кримінального процесуального кодексу України, та надання судам гнучкості в питаннях прийняття й оцінки доказів для встановлення істини у справі.

Ключові слова: кримінальне процесуальне законодавство України, Європейська конвенція з прав людини, рішення Європейського суду з прав людини, Римський статут Міжнародного кримінального суду, доказ, властивості, умови воєнного стану.

Оглядова стаття

Постановка проблеми

Кримінальний процес за своєю сутністю є врегульованою нормами чинного кримінального процесуального законодавства України діяльністю спеціально створених державою органів, які протидіють злочинності, охороняють від злочинних посягань конституційний лад, соціально-економічні, політичні й особисті права та свободи громадян, а також права та законні інтереси юридичних осіб. Таким чином, він вирізняється серед інших процесів суспільства тією специфікою завдань, які вирішуються в його межах. Нагадаємо, що

завдання кримінального провадження чітко визначені ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), що в загальній інтерпретації, ми вважаємо, повинні трактуватися як досягнення (відновлення) справедливості.

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну та запровадження на території країни воєнного стану суттєво впливає на всі сфери нашого життя. При цьому система кримінальної юстиції не є винятком. Правники при вирішенні питань, пов'язаних із кримінальними провадженнями під час воєнного стану, постали перед новими викликами, а тому питання доказів у кримінальному провадженні та їх властивостей потребує більш детального дослідження, за результатами якого необхідно напрацювати дієві й ефективні пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення чинного КПК України.

Стан дослідження проблеми

Різні аспекти, що стосуються доказів та їх властивостей досліджувалися протягом тривалого часу багатьма науковцями. Про це свідчать численні публікації як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, зокрема Ю. П. Аленіна, В. Д. Арсенєва, Р. С. Белкіна, А. Р. Белкіна, В. В. Вапнярчука, О. В. Капліної, В. П. Гмирка, Ю. М. Грошевого, Л. М. Лобойка, М. М. Михеєнка, Ю. К. Орлова, М. А. Погорецького, М. С. Строговича, В. М. Тертишника, А. І. Трусова, Л. Д. Удалової, Ф. Н. Фаткулліна, О. О. Хмирова, Б. В. Шабаровського, О. Г. Шило, М. Є. Шумила та ін. Їхні праці дозволили більш повно провести уточнення поняття «докази», їх властивостей і процесуальних механізмів їх отримання та оцінки, узагальнити критерії їх допустимості, що відомі вітчизняній науці кримінального процесу. Але, незважаючи на вагомий вклад зазначених вище вчених-криміналістів та процесуалістів, ці питання лишаються доволі актуальними, а наявні наукові підходи все ще не є однозначно сформованими, особливо в реаліях сьогодення.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є дослідження положень чинного кримінального процесуального законодавства України, Європейської конвенції з прав людини (1950), рішень Європейського суду з прав людини, Римського статуту Міжнародного кримінального суду з питань визначення й уточнення поняття «докази», їх властивостей і процесуального механізму їх отримання та оцінки в умовах воєнного стану. Завданнями статті є встановлення й усунення протиріч, прогалин у проблемних питаннях, пов'язаних із поняттям «докази», їх властивостями і процесуальними механізмами їх отримання та оцінки, зокрема судом, у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану, а також напрацювання шляхів їх вирішення.

Наукова новизна дослідження

У зв'язку зі збройною агресією російської федерації, що відбувається зараз в Україні, актуальним є дослідження врегулювання питань розгляду кримінальних проваджень загалом та доказування і допустимості доказів зокрема в міжнародних кримінальних інституціях та імплементація світового досвіду до української судової практики. Доведено, що, незважаючи на позитивні результати правової реформи й удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства України, у процесі проведеного дослідження виявлено низку прогалин щодо питань, пов'язаних із визначенням та уточненням поняття «докази», їх властивостей і процесуального механізму їх отримання й оцінки в умовах воєнного стану.

Виклад основного матеріалу

Сьогодні Україна зіштовхнулася з нетиповою для європейських країн ситуацією – на її території оголошено режим воєнного стану, що ще більше загострило прагнення суспільства до справедливості та висунуло додаткові вимоги до кримінального процесу в цілому та до вирішення його завдань зокрема. Саме судова система України перша в Європі зіткнулася з необхідністю вирішення кримінальних справ щодо воєнних та військових злочинів в умовах воєнного конфлікту, що триває. А тому ми бачимо більш посилену увагу до рішень, які ухвалюються національними судами, з боку як українського суспільства, так і світових правників та пересічних громадян світової спільноти. Тобто на суддях України лежить зараз велика відповідальність щодо пошуку грані між дотриманням основоположних принципів Європейської конвенції з прав людини та забезпеченням досягнення справедливості як гарантії балансу, що існує як в суспільстві країни, так і у світі. Події, що відбуваються в Україні, призвели до підвищення чутливості суспільства до поняття справедливості, це питання отримало психологічне забарвлення та надважливе значення для довіри громадян до правосуддя як такого. Тому застосування формального процедурного підходу у вирішенні питань допустимості доказів, на нашу думку, може призвести до недовіри суспільства до тих ланок, які залучені до кримінальних процедур.

Вчинення будь-якого кримінального правопорушення є по суті посяганням на певні права та законні інтереси людини або інших осіб, межі їхньої свободи, можливість реалізації їхніх прав. Тож, зазнавши обмежень, будь-яка особа прагне поновлення стану, який був до кримінального посягання, а за неможливості – отримання справедливої сатисфакції. А тому, беручи до уваги публічний характер кримінального провадження та необхідність його існування як соціально-правового інструментарію підтримання правопорядку в суспільстві, О. А. Кучинська зазначає, що саме «кримінальне судочинство

являє собою єдиний засіб для задоволення природного права на справедливість» [1, с. 29–30]. Тобто встановлення об'єктивної істини є невід'ємною частиною кримінального процесу та необхідною складовою забезпечення дотримання вимог положень ст. 2 КПК України, якими визначено такі основні завдання кримінального провадження: «захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необгрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура»¹. Тобто ми вважаємо, що саме завдання кримінального процесу повністю відображають зміст поняття досягнення справедливості. При цьому, по-перше, справедливість є морально-правовою категорією, яку не можливо чітко визначити. По-друге, вона є суб'єктивною категорією, що залежить від її сприйняття як певними особами, так і суспільством взагалі та від значної кількості чинників, які можуть впливати на неї. Досягнення справедливості у кримінальному провадженні є неможливим без встановлення істини, відтворення події, яка фактично відбулася, надання їй правової оцінки, відповідно до ознак певного кримінального правопорушення, передбаченого КПК України, необхідності визначення фактів, що дають можливість відповісти на запитання: чи вчинені ці дії певною особою, чи призвели ці дії до відповідних наслідків та чи наявні ці наслідки взагалі. Але хоча справедливість і є суто суб'єктивним явищем, водночас її досягнення є необхідним елементом правової держави. Ми підтримуємо позицію О. Бойка із цього приводу, який слушно наголошує, що «справедливість є шкалою виміру кримінального процесуального права. Вона є правовим ідеалом кримінального провадження, визначає мету правового регулювання кримінальних процесуальних відносин, орієнтує діяльність суб'єктів кримінального провадження на досягнення певних зразків поведінки» [2].

Із часом розвиток світової спільноти та суспільства в Україні трансформував підхід у притягненні винних осіб до кримінальної відповідальності, забезпечивши перехід кримінального процесу від інквізиційного до змагального. Сьогодні в питаннях притягнення особи

---

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 03.03.2023).

до кримінальної відповідальності гарантія від свавілля закріплена у ст. 6 Європейської конвенції з прав людини від 4 листопада 1950 року (далі – Європейська конвенція), яка була прийнята, відповідно до Загальної декларації прав людини від 10 грудня 1948 року, з метою додержання країнами-підписантами (учасниками Ради Європи) та забезпечення на своїй території прав та основоположних свобод людини. Ратифікувавши 17 липня 1997 року Європейську конвенцію, Україна приєдналася до дотримання закріплених у ній основоположних принципів та взяла на себе певні обов'язки. Так, як встановлено у ст. 6 Європейської конвенції, кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення¹. Ця стаття не випадково має назву «Право на справедливий суд», оскільки саме справедливість і можливість забезпечення її досягнення є виміром правової демократичної держави. Отже, досягнення істини у кримінальному провадженні набуває принципового значення тому, що за відсутності можливості її встановлення забезпечення справедливості стає зовсім неможливим, а всі зусилля учасників, спрямовані на це, будуть тим самим знівельовані. Встановлення фактів об'єктивної дійсності у кримінальному процесі відбувається переважно опосередкованим шляхом через використання відповідних доказів, які можуть дати змогу суду дійти певних висновків щодо обставин, які підлягають встановленню. Водночас ми маємо можливість назвати їх інструментарієм у загальнодоступному розумінні, за допомогою якого із застосуванням засад змагальності у кримінальному провадженні мають бути досягнуті його завдання. У положеннях ч. 1 ст. 84 КПК України доказами у кримінальному провадженні визначені фактичні дані, отримані в передбаченому Кодексом порядку, «на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню»². При цьому процесуальними джерелами доказів є показання, речові докази, документи, висновки експертів. Слід пам'ятати, що розслідування розгортається навколо кримінального правопорушення, а тому встановленню та

---

¹ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : від 04.11.1950 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 03.03.2023).

² Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 03.03.2023).

дослідженню мають піддаватися саме його елементи, властивості й ознаки, а їх збирання, фіксація та подання мають виконуватись уповноваженою особою з дотриманням процесуальної форми в процесі збирання та фіксації. Ми підтримуємо позицію А. Я. Хитрої, яка зазначає, що це є однією з основних гарантій захисту прав людини у кримінальному процесі від неправомірних дій органів досудового розслідування. Тобто існує така юридична «санкція», наголошує вона, як «визнання доказів, отриманих з порушенням вимог, встановлених кримінальними процесуальними нормами, недопустимими, тобто такими, що не мають допустимого значення. У теорії кримінального процесу під терміном “допустимість доказів” зазвичай розуміється здатність джерела відомостей встановлювати факт, який має значення для справи» [3, с. 167–168].

Нагадаємо, що згідно з положеннями ст. 86 КПК України допустимим визнається доказ, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом¹. Тобто для того, щоб визначити, чи є доказ допустимим, необхідно перевірити його на відповідність таким критеріям: одержання лише суб'єктами, уповноваженими на ці дії; одержання з належного джерела; додержання належної процедури отримання, тобто дотримання процесуального порядку збирання доказів та закріплення відповідно до вимог чинного кримінального процесуального законодавства України. Загалом допустимість доказів є їх придатністю для використання у кримінальному процесі за формальними ознаками, на відміну від вимоги щодо належності, тобто придатності для використання за змістом. С. Прилуцький зазначає, що «залежно від того, як поставлено механізм допустимості доказів, можна в цілому оцінювати тенденції всього кримінального процесу» [4, с. 87].

Найбільш відома «аксіома» при розгляді будь-якої кримінальної справи у суді по суті закріплена у ст. 62 Конституції України. Вона полягає в тому, що обвинувачення не може ґрунтуватися на припущеннях, а всі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь².

Слід зазначити, що питанням допустимості доказів завжди приділялося багато уваги Європейським судом з прав людини, оскільки необґрунтоване притягнення особи до кримінальної відповідальності, засудження за дії, які особа не вчиняла, веде до обмежень, що неможливо відновити в повному обсязі, навіть скасувавши відповідне

---

¹ Там само.

² Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 03.03.2023).

рішення суду. Тому це питання завжди привертало більше уваги, ніж до інших проблем країн – учасників Європейської конвенції.

На цей час найбільш обговорюваним міжнародним документом, що регулює процедуру притягнення осіб до кримінальної відповідальності, є Римський статут Міжнародного кримінального суду (*Rome Statute of the International Criminal Court*), який є міжнародним договором, що заснував Міжнародний кримінальний суд (далі – МКС) та закріпив основні принципи його функціонування. Нагадаємо, що Римський статут був прийнятий на дипломатичній конференції в Римі 17 липня 1998 року, а набув чинності 1 липня 2002 року. Станом на вересень 2019 року Римський статут підписали 155 держав, але ратифікували – 122. Представниками України Римський статут був підписаний 20 січня 2000 року, але дотепер Верховна Рада України так і не ратифікувала його, хоча після підписання угоди про Асоціацію з Європейським Союзом у 2014 році зробити це є одним із прямих міжнародних зобов'язань нашої держави. Проте Римський статут передбачає можливість, що й без ратифікації держава може визнати юрисдикцію суду в певних справах, подавши про це належну заяву. На зазначених умовах Україна визнала його юрисдикцію з двох питань двома заявами Міністерства закордонних справ, поданими, зокрема, 17 квітня 2014 року щодо справ Майдану та 8 вересня 2015 р. щодо злочинів проти людяності і воєнних злочинів, учинених на її території.

Цікавими для українського правозастосування є базові принципи, закріплені в положеннях ст. 69 Римського статуту МКС, зокрема щодо доказів та їх допустимості. Так, у ч. 3 ст. 69 Римського статуту МКС визначено, що сторони можуть робити подання, які стосуються справи, відповідно до ст. 64. Тобто суд правомочний вимагати надання всіх доказів, які він вважає необхідними для встановлення істини¹. Саме це ставить на перше місце питання необхідності встановлення істини у справі, а не інші чинники, що, на нашу думку, пов'язано з важливістю досягнення справедливості за наслідками процесу. Крім цього, у частинах 4–7 ст. 69 Римського статуту МКС встановлено, що суд може відповідно до Правил процедури і доказування ухвалити рішення про належність або допустимість будь-яких доказів, враховуючи при цьому, *inter alia*, їхню силу, а також будь-яку шкоду, яку такі докази можуть завдати проведенню справедливого судового розгляду або справедливій оцінці показань свідка. Суд поважає привілей конфіденційності, передбачені у Правилах процедури і

---

¹ Римський статут Міжнародного кримінального суду : від 17.07.1998 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588 (дата звернення: 03.03.2023).

доказування, та дотримується їх. Суд не вимагає доведення загальноновідомих фактів, але може визнати їх доведеними. Докази, отримані в результаті порушення положень цього Статуту або міжнародно визнаних прав людини, не є допустимими, якщо: а) порушення породжує серйозні сумніви стосовно достовірності доказів; б) допущення доказів було б несумісним з об'єктивним провадженням і завдавало б йому серйозної шкоди¹. Тобто ми бачимо, що в питаннях допустимості доказів МКС виходить із можливості тих чи інших порушень, допущених при їх збиранні та наданні суду, впливати на справедливість судового розгляду, його об'єктивність, підстави сумніватись у їх достовірності. У такому разі цей підхід відрізняється від того, що закріплений у чинному кримінальному процесуальному законодавстві України та, на нашу думку, є більш прогресивним з урахуванням основної мети будь-якого кримінального провадження, оскільки дотримання процесуальних процедур при збиранні доказів у справі не може бути самоціллю кримінального провадження, забезпечення справедливості розгляду для всіх учасників процесу шляхом першочергово встановлення істини є пріоритетним у будь-якому разі.

Так, у положеннях ст. 86 КПК України встановлено, що «доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом. Недопустимий доказ не може бути використаний при прийнятті процесуальних рішень, на нього не може посилатися суд при ухваленні судового рішення»². Ми вважаємо, що, на відміну від норм Римського статуту МКС, закріплене формулювання в національному законодавстві є доволі категоричним і не надає «гнучкості» процесу при вирішенні цього питання судом, а закріплює фактично формальний підхід до нього без посилання на необхідність досягнення основної мети кримінального провадження. Але водночас більш розширеною є позиція законодавця на це питання, яка зазначена в положеннях ст. 87 КПК України та визначає, що недопустимими є докази, отримані внаслідок істотного порушення прав і свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, отриманій внаслідок істотного порушення прав та свобод людини³. При цьому «суд зобов'язаний визнати істотними порушеннями прав людини і основоположних

---

¹ Там само.

² Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 03.03.2023).

³ Там само.

свобод, зокрема, такі діяння: 1) здійснення процесуальних дій, які потребують попереднього дозволу суду, без такого дозволу або з порушенням його суттєвих умов; 2) отримання доказів внаслідок катування, жорстокого, нелюдського або такого, що принижує гідність особи, поводження або погрози застосування такого поводження; 3) порушення права особи на захист; 4) отримання показань чи пояснень від особи, яка не була повідомлена про своє право відмовитися від давання показань та не відповідати на запитання, або їх отримання з порушенням цього права; 5) порушення права на перехресний допит»¹. Недопустимими є також докази, що були отримані: 1) з показань свідка, який надалі був визнаний підозрюваним чи обвинуваченим у цьому кримінальному провадженні; 2) після початку кримінального провадження шляхом реалізації органами досудового розслідування чи прокуратури своїх повноважень, не передбачених КПК України, для забезпечення досудового розслідування кримінальних правопорушень; 3) під час виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи у зв'язку з недопущенням адвоката до цієї слідчої (розшукової) дії. Факт недопущення до участі в обшуку адвокат зобов'язаний довести в суді під час судового провадження; 4) під час виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи, якщо така ухвала винесена слідчим суддею без проведення повної технічної фіксації засідання². Крім цього, докази повинні визнаватися судом недопустимими під час будь-якого судового розгляду, крім розгляду, коли вирішується питання про відповідальність за вчинення істотного порушення прав і свобод людини, внаслідок якого такі відомості були отримані, а в умовах воєнного стану застосовуються з урахуванням особливостей, визначених ст. 615 КПК України³.

Таким чином, зазначені положення чинного кримінального процесуального законодавства України передбачають процедурний підхід до питання допустимості доказів, але не мають на меті першочергове встановлення істини та, відповідно, досягнення справедливості, що суттєво відрізняє цей підхід від того, що закріплений у Римському статуті МКС.

Судова практика нині пішла шляхом відходу від формального застосування норм КПК України, які регулюють питання допустимості доказів. Останні правові позиції, закріплені в рішеннях Верховного Суду, свідчать про пріоритет ухвалення судом законного, обґрунтованого та справедливого судового рішення. Так, колегія суддів

---

¹ Там само.

² Там само.

³ Там само.

Верховного Суду Першої судової палати Касаційного кримінального суду у своїй постанові від 21 лютого 2023 року у справі № 752/7041/18 (провадження № 51-327ск22) дійшла висновку, що коли сторона вимагає скасування або зміни судового рішення, посилаючись на порушення, допущене під час кримінального провадження, вона має обґрунтувати не лише наявність такого порушення, а й надати доводи тому, що це істотно позначилося на можливостях сторони відстоювати свою позицію у справі, а також на можливості суду зробити правильні висновки щодо обставин справи¹. Крім цього, Велика Палата Верховного Суду в постанові від 31 серпня 2022 року у справі № 756/10060/17 (провадження № 13-3кк22) дійшла висновків, що в разі призначення експертизи слідчим, який не входить до складу визначеної в кримінальному провадженні слідчої групи, суд, вирішуючи питання про допустимість даних висновку експерта як доказів, повинен у межах доводів сторін перевірити, чи призвів спосіб призначення експертизи до порушення тих чи інших прав і свобод людини, передбачених Європейською конвенцією та/або Конституцією України. У разі визнання доказів недопустимими суд має вмотивувати свої висновки про істотне порушення вимог кримінального процесуального закону, зазначивши, які саме й чий права і свободи було порушено і в чому це проявилось. Оцінюючи докази на предмет допустимості відповідно до критеріїв, встановлених кримінальним процесуальним законом, суд виходить з обставин конкретної справи і також повинен вмотивувати своє рішення².

Таким чином, у роботі судів зараз пріоритетним є виконання завдання суду, закріпленого у ст. 2 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», у якій визначено, що суд, здійснюючи правосуддя на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, а також міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України³.

---

¹ Постанова Верховного Суду колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду від 21.02.2023 : справа № 752/7041/18, провадження № 51-327ск22 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109211475> (дата звернення: 03.03.2023).

² Постанова Великої Палати Верховного Суду від 31.08.2022 : справа № 756/10060/17, провадження № 13-3кк22 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106141457> (дата звернення: 03.03.2023).

³ Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19> (дата звернення: 03.03.2023).

Висновки

Вільна оцінка доказів, повна свобода в їх прийнятті та наданні їм оцінки для можливості досягнення морального переконання в істинності справи, прийняття всіх можливих засобів, за допомогою яких можна довести спірні факти, вважають загальним принципом міжнародного права.

На нашу думку, зараз існує суспільна необхідність у зміні положень чинного кримінального процесуального законодавства України в питаннях, пов'язаних із врегулюванням поняття «допустимість доказів» у кримінальному процесі. Виникла необхідність відходу від формальної процедурної позиції, закріпленої в нормах КПК України, та надання судам гнучкості в питаннях прийняття й оцінки доказів для встановлення істини. Перехід від формального дотримання процедур до дослідження суті того чи іншого порушення процедурних питань, його впливу на справедливість самого процесу та на спотворення істини або неможливість довіри до такого доказу мають бути релевантними, порівнюючи з процедурними питаннями. Необхідно забезпечити дотримання не тільки прав людини як основоположного базису правової держави, а й справедливості, що включає в себе невідворотність покарання для осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, оскільки тільки це є стримуючим фактором у суспільстві від вчинення протиправних діянь і нівелювання цього принципу може призвести до ескалації злочинності як в межах країни, так і у світі.

Список бібліографічних посилань: 1. Кучинська О. А. Принцип справедливості як етико-правова основа кримінального судочинства : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2011. 199 с. 2. Бойко О. Справедливість як категорія кримінального процесуального права. *Юридичний вісник*. 2020. № 1. С. 31–37. DOI: <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i1.1533>. 3. Хитра А. Я. Забезпечення допустимості доказів під час проведення досудового слідства. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ*. 2008. № 3. С. 167–171. 4. Прилуцький С. Допустимість доказів: сучасність та перспективи кримінального процесу України. *Право України*. 2006. № 4. С. 85–89.

Надійшла до редколегії 14.03.2023

Прийнята до опублікування 19.04.2023

Teslenko I. O., Kochura O. O. Certain aspects of the definition of the concept of “evidence” and its properties in criminal proceedings under martial law

The authors of the article studied the provisions of the current criminal procedural legislation of Ukraine, the European Convention on Human Rights (1950), the decision of the

European Court of Human Rights, the Rome Statute of the International Criminal Court, defined and clarified the concept of “evidence”, its properties, the procedural mechanism for obtaining and evaluating in the conditions of martial law. It has been proven that despite the positive results of legal reform and improvement of the current criminal procedure legislation of Ukraine, the study revealed a number of gaps in the issues related to the definition and clarification of the concept of “evidence”, its properties and the procedural mechanism for obtaining and evaluating it under martial law. The provisions of Art. 86 of the Criminal Procedure Code of Ukraine establishes that evidence is considered admissible if it is obtained in accordance with the procedure established by law. Inadmissible evidence cannot be used when making procedural decisions, it cannot be referred to by the court when passing a court decision. In contrast to the norms of the Rome Statute of the ICC, the established wording is quite categorical and does not provide “flexibility” to the process when resolving this issue by the court. At the same time, the legislator’s position on this issue, which is defined in the provisions of Art. 87 of the Criminal Code of Ukraine and stipulates that evidence obtained as a result of a significant violation of human rights and freedoms guaranteed by the Constitution and laws of Ukraine, international treaties, the consent of which is binding by the Verkhovna Rada of Ukraine, as well as any other evidence obtained thanks to information obtained as a result of a significant violation of human rights and freedoms. In the conditions of martial law, the provisions of this article are applied taking into account the features specified in Art. 615 of the CCP of Ukraine. It has been determined that the specified provisions of the current criminal procedural legislation of Ukraine provide for a procedural approach to the issue of admissibility of evidence, but do not have the primary goal of establishing the truth and, accordingly, achieving justice, which significantly distinguishes this approach from that enshrined in the Rome Statute of the ICC. There was a need to depart from the formal procedural position enshrined in the provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine, to provide courts with flexibility in accepting and evaluating evidence to establish the truth.

Key words: criminal procedural legislation of Ukraine, European Convention on Human Rights, decision of the European Court of Human Rights, Rome Statute of the International Criminal Court, evidence, properties, conditions of martial law.

